

Cömertlik

Muhammed / 38. İşte sizler, Allah yolunda harcamaya çağırılıyorsunuz. İcinizden kiminiz cimrilik ediyor. Ama kim cimrilik ederse, ancak kendisini cimrilik etmiş olur. Allah zengindir, siz ise fakirsiniz. Eğer O'ndan yüz çevirirseniz, yerinize sizden başka bir toplum getirir, artık onlar sizin gibi de olmazlar.

İsra / 29- Elini boynuna asıp bağlama (cimri olma), hem de onu büsbütün açıp saçma (israf etme); aksi halde kınanmış olursun ve eli boş açıkta kalırsın.

Al-i İmran / 180- Allah'ın, kendilerine lütfundan verdiği nimetlere karşı cimrilik edenler, bunun, kendileri için hayırlı olduğunu sanmasınlar. Hayır o, kendileri için şerdir. Cimrilik ettikleri şey, kıyamet gününde boyunlarına dolanacaktır. Göklerin ve yerin mirası Allah'a aittir. Allah yaptıklarınızdan haberdardır.

Tevbe / 76. Ne zaman ki, Allah lutfedip onlara ihsanda bulundu, onlar da cimrilik edip yüz çevirdiler ve zaten yan çizip duruyorlardı.

HADİS...

* Hz. Câbir (ra) anlatıyor: "Hz. Peygamber (asv) buyurdular ki: "Satışında, satın alışımda, borcunu ödeyişinde cömert ve kolaylaştırıcı davranan kimseye Allah rahmetini bol kılsın".

* İbnu'l-Müseyyeb (rahimehullah)'den rivayet edildiğine göre demiştir ki: "Allah Teâlâ Hazretleri münezzehtir, (halde ve sözde) nezîh olanı sever; nâziftir, nezâfeti sever; kerîmdir, keremi sever; cömerttir, cömertliği sever.

* Ahnef İbnu Kays anlatıyor: "Ben Kureys'ten bir grubla oturuyordum. Oradan Ebu Zerr (ra) geçti. Şöyle diyordu: "- Mal biriktirenleri, cehennem ateşinde kızdırılan taşlarla müjdele. Bu kızgın taşlar onların her birinin memelerinin uçlarına konacak, tâ kürek kemiklerinden çıkacak; kürek kemiklerine konacak, ta meme uçlarından çıkacak. (Böylece) çalkalanıp duracaklar" dedi. Bu konuşmayı dinleyenler başlarını indirdiler. Onlardan hiçbirinin bu adama cevap verdiğini görmedim. Bunun üzerine adam dönüp gitti. Ben de peşinden onu takip ettim. Nihayet bir direğin dibine oturdum. -Bu adamların, senin kendisine söylediklerinden hoşlanmadıklarını görüyorum, dedim. Şu cevabı verdi: - Bunların hakikaten hiçbir şeye aklı ermiyor. Doştum Ebu'l-Kâsım (aleyhissalâtu vesselâm) bir keresinde beni çağırdı. Yanına varınca bana: -Uhud'u görüyormusun? dedi. -Evet görüyorum dedim. Bunun üzerine: -Bunun kadar altınım olmasını istemem, (olsaydı) üç dinar müstesna hepsini infak ederdim, buyurdu. Ebu Zerr (radiyallahu anh) önceki sözünü te'kiden:

-Bu (Kureyşliler var ya) dünyayı topluyorlar hiçbir şeye akılları ermiyor, dedi. Ben:

-Seninle bu Kureyşli kardeşlerinin arasında ne var ki, onların yanına uğramıyor, onlardan birşey almıyorsun? dedim. Ebu Zerr:

-Hayır! Rabbine yemin ederim, taa Allah ve Resûlüne kavuşuncaya kadar ben onlardan ne dünyalık isterim ne de kendilerine din nâmına bir şey sorarım, dedi. Ben tekrar: -Şu ihsan meselesi hakkında ne dersin? dedim.

-Sen onu al. Çünkü, bugün onda bir nafaka var. Ancak, bu ihsan dinin karşılığında yapılırsa, bırak alma, dedi.

* Bir başka rivayette şöyle denmiştir: "Ben Resûlullah (asv)'la beraber yürüyordum. O, Uhad dağına bakıyordu. Bir ara: "Evimde üç gece kalacak altınım olsun istemem. Ancak üzerimdeki bir borç sebebiyle tek dinarı koruyabilir, geri kalanın da Allah'ın kullarına şöyle şöyle dağıtılmasını emrederdim" dedi ve elleriyle önüne, sağına soluna dağıtma işareti yaptı".

* İbnu Ömer anlatıyor: "Bir gün Resûlullah (sav) bize hitab ederek şöyle buyurdular: "Sıklık huyundan kaçının. Zira sizden önce gelip geçenler bu huy yüzünden helâk oldular. Şöyle ki: Bu huy onlara cimrilik emretti, onlar hemen cimrileşiverdiler, sıla-ı rahmi kesmelerini emretti, hemen sıla-ı rahmi kestiler, doğru yoldan çıkmayı (fücur) emretti, hemen doğru yoldan çıktılar."

* Ebu Saîd el-Hudrî (radiyallahu anh) anlatıyor: "Resûlullah (sav) buyurdular ki: "İki haslet vardır ki bir mü'minde asla beraber bulunmazlar: Cimrilik ve kötü ahlâk."

* Ka'b İbnu İyâz (ra) anlatıyor; "Resûlullah (sav)'ı şöyle derken ittim: "Her ümmet için bir fitne vardır, benim ümmetimin fitnesi de maldır."

* İbnu Mes'ud (ra) anlatıyor: "Resûlullah (sav) bir keresinde, "Hanginin, vârisinin malını kendi malından daha çok sever?" diye sordu. Cemaat: "Ey Allah'ın Resûlü icimizde, herkes kendi malını vârisinin malından daha çok sever" dediler. Bunun üzerine: "Öyleyse şunu bilin: Kişinin gerçek malı hayatında gönderdiği. Geriye koyduğu da vârislerinin malıdır."

PIRLANTA SERİSİ...

CÖMERTLİK

Cömertlik, Allah'ın "Cevâd" ismiyle rezonansa geçmenin adıdır. İnsan, yaptığı işlerde ne ölçüde esma-i ilâhî ile münasebet halinde ise, neticesinde elde ettiği faydalar aynı nisbette olacaktır. Bir hadîslerinde Allah Rasûlü (sav), şöyle buyurmaktadır: "Allah "Cevad"dır; cömertliği sever ve güzel ahlâkı sevmesine mukabil çirkin huyları kerih görür."

Vermek Allah ahlâkıdır. Allah ahlâkıyla ahlâklanmak ise, her zaman ve her yerde, ayağın sağlam bir zemine basması demektir.

CÖMERTLİĞİN BAĞRINDA GELİŞEN UFUK

Cennetin kapısını cömertler açacaktır. Dünyada o kapıya giden yolları açmalıyız ki, yanımızda daha nicelerini o kapıya kadar götürebilelim. Bizim bu davranışlarımızla muhataplarımız - Allah'ın izniyle- öyle bir seviyeye ulaşacaklardır ki, bir gün Kur'ân'ın hükümleriyle, beşer karihasından çıkan şeyler arasında bir tercih yapılması bahis mevzuu olduğunda, onlar, Kur'ân'ı tercih ederek ve Rasûlullah'ı seçerek bütünüyle Allah'a ram olacaklardır.

Cennete ilk defa âlimler, vaizler veya hocalar değil, hak ve hakikati neşr uğruna malını ve canını hak yolunda bezleden, esnaf, tüccar ve kazanç seviyesi ne olursa olsun, bütün cömertler, Hakk'a dilbeste civanmertler girecektir. Evet onlar Rab'lerine fanî olan şeyler verecek ve bakiyi kazanarak ebediyete ereceklerdir.

Soru: Kârun, Hz. Musa'nın ümmetinden olduğu halde, neden kafirler gibi helak edildi?

Kârun'un Hz. Musâ'nın kavminden olduğunu Kur'an anlatır. Ne var ki o, ayetin ifadesiyle, kendisine verilen hazinelerin anahtarlarını güçlü, kuvvetli bir topluluğun ancak taşıyabileceği o geniş imkânlarını çalım ve böbürlenme vesilesi yapmış ve ardından da helâk olmuştu. Dahası, kendisine yapılan ısrarlı telkinlere ve "şımarma, Allah şımarıklan sevmez" tembihlerine kulak asmamış; ve, "Bu servet, bana kendi bilgim sayesinde verilmiştir" diyerek Allah'a karşı nankörlük etmiştir. (Kasas)

1) Kârun öncelikle kafir değildi. Ancak işlediği öyle büyük günahlar vardı ki, bunlardan biri bile insanı küfre götürmeye yeterdi. Üstad'ın yaklaşımıyla, "Her bir günahlar, Kârun'da bir değil, belki daha çok idi ki, cimrilik, kibir, zekat vermeme bunlardan sadece birkaçıydı.

2) "Derken Kârun, ihtişam ve debdebe ile kavminin karşısına çıktı. Dünya hayatını arzulayanlar, "Keşke Kârun'a verilen benzeri bize de verilseydi; doğrusu o çok şanslı dediler" (Kasas) ayetinin ifadelerine göre Kârun, hayatı itibarıyla büyük bir kibir, çalım, gösteriş ve debdebe içindeydi. Halbuki Allah Rasûlü, kalbinde zerre kadar kibir bulunan insanın cennete giremeyeceğini bildirir. Yani kibir, insanın Müslüman olmasını engelleyen bir faktör olduğu gibi, önceden iman etmiş olanlar için de bir inhıraf vesilesidir.

3) Kârun'un kendisine yapılan onca ısrarlı tembih ve ikazlara rağmen, halinden, tavrından, düşüncesinden hiç mi hiç taviz vermemesi, onun sû-i akibetini netice veren bir başka âmilidir.

4) Kârun'un, büyük bir servet sahibi olmasını ve onun toplumda böyle bir servetle sebebiyet verdiği şeyleri basite irca etmemek gerekir. Bugün bazı modern iktisatçılar "Yeryüzünde kapitalizmin fikir babası ve ilk kapitalist, Kârun'dur" derler. Zira Kârun, stok etmiş olduğu bu "kenz" ile, böyle bir gelişimin en azından hazırlayıcısı olmuş, iktisadî açıdan toplumdaki sınıflar arası köprüleri yıkıvermişti. İhtimal "Altın ve gümüşü yığıp da onları Allah yolunda harcamayanlar yok mu, işte onlara elem verici bir azabı müjdele!" (Tevbe, 9/34) âyetinde ifade edilen, maldaki Allah hakkının verilmeyişi, bilhassa günümüzde kapitalist toplumlarda olduğu gibi, daha belirgin hale geldi.

Bu ise bir toplumdaki hem iktisadî, hem de sosyal dengelerin alt-üst olması demektir. İşte Kârun, yaptığı bu "kenz" ile böyle bir oluşuma öncülük ettiği için yerin dibine batırılma gibi ancak kafirlere verilecek bir ceza ile cezalandırılmıştı.

5) Tirmizi, naklettiği bir hadis-i şerif ile bu meselenin farklı bir buuduna daha işaret eder: Allah Rasulü hadis-i şerifte "Cömert Allah'a yakın, insanlara yakın, cennete yakın, cehennemden uzaktır. Cimri ise Allah'tan uzak, insanlardan uzak, cennetten uzak, cehenneme yakındır" buyurur. Demek ki cömertlik veya cimrilik yolların ayrımında tam kavşak noktada bulunuyor. Kârun bu kavşakta cehenneme giden yolu seçmişti.

Tarihî tekrürler açısından meseleye bakacak olursak; bu iş Kârun'la başlamamış ve Kârun la da bitmemiştir. Mühim olan insanın kulluk şuuru ile yaşayabilmesidir. Zenginlik, makam, şöhrat, ilim vb. şeyler Muhammedî yoldan çıkan insanların - Kâbe'de dahi olsa- gayyâlara gitmesine vesiledir. Akıbet çok önemlidir.. evet hüsn-ü hâtime, ahirete inanan insan için vazgeçilmez bir esastır. Öyleyse "Bizde var olan her şey, O'ndandır" deyip, tevhid ufkunu yakalamalı, sonra o ufkun gereklerini taviz vermeden yerine getirerek, sürekli hüsn-ü hâtimeye -inşaallah- ulaşma çabası içinde bulunmalıyız.

RİSALE...

CİMRİLİK İLE İKTİSAT ARASINAKİ FARK

İktisad ve hissetin çok farkı var. Tevâzu, nasilki ahlâk-ı seyyieden olan tezellülden mânen ayrı ve sureten benzer bir haslet-i memduhadır. Ve vakar, nasilki kötü hasletlerden olan tekebbürden mânen ayrı ve sureten benzer bir haslet-i memduhadır. Öyle de:

Ahlâk-ı âliye-i Peygamberiyeden olan ve belki kâinatındaki nizâm-ı hikmet-i İlâhiyenin medârlarından olan iktisad ise, sefillik ve bahillik ve tama'kârlık ve hırsın bir halitası olan hisset ile hiç münasebeti yok. Yalnız, sureten bir benzeyiş var. Bu hakikati teyid eden bir vâkia:

Sahabenin abâdile-i seb'a-yı meşhuresinden olan Abdullah İbn-i Ömer Hazretleri ki: Halife-i Resûlullâh olan Fâruk-u Âzam Hazret-i Ömer'in (R.A.) en mühim ve büyük mahdumu ve sahabe âlimlerinin içinde en mümtazlarından olan o zat-ı mübârek çarşı içinde, alış-verişte, kırk paralık bir mes'eleden, iktisad için ve ticaretin medârı olan emniyet ve istikameti muhafaza için şiddetli münakaşa etmiş. Bir sahabe ona bakmış. Rûy-i zemînin Halife-i Zîşanı olan Hazret-i Ömer'in mahdûmunun kırk para için münakaşasını âcib bir hisset tevehhüm ederek o imamın arkasına düşüp, ahvâlini anlamak ister. Baktı ki Hazret-i Abdullah hâne-i mübarekine girdi. Kapıda bir fakir adam gördü. Bir parça eğlendi; ayrıldı, gitti. Sonra hanesinin ikinci kapısından çıktı, diğer bir fakiri orada da gördü. Onun yanında da bir parça eğlendi; ayrıldı, gitti. Uzaktan bakan o sahabe merak etti. Gitti o fakirlere sordu: "İmam sizin yanınızda durdu, ne yaptı?" Herbirisi dedi: "Bana bir altın verdi." O sahabe dedi: "Fesûbhâallah! Çarşı içinde kırk para için böyle münakaşa etsin de, sonra hanesinde ikiyüz kuruşu kimseye sezdirmeden kemâl-i rıza-yı nefisle versin!" diye düşündü, gitti, Hazret-i Abdullah İbn-i Ömer'i gördü. Dedi: "Ya İmam! Bu müşkilimi hallet. Sen çarşıda böyle yaptın, hanende de şöyle yapmışsın." Ona cevaben dedi ki: "Çarşıdaki vaziyet iktisaddan ve kemâl-i akıldan ve alış-verişin esası ve ruhu olan emniyetin, sadâkatin muhafazasından gelmiş bir hâlettir; hisset değildir. Hanemdeki vaziyet, kalbin şefkatinden ve ruhun kemâlinde gelmiş bir hâlettir. Ne o hissettir ve ne de bu israftır."

İmam-ı Azam, bu sırta işaret olarak demiş. Yâni: "Hayırdan ve ihsandan (fakat müstehak olanlara) israf olmadığı gibi, israfta da hiçbir hayır yoktur.

NÜKTELER...

BİRE ON

Bir dilenci, Hz. Ali'den bir şeyler istedi. O da Hasan, ^{uy} Hüseyin Efendilerimizden birisine, "Annene git, kendisine verdiğim altı dirhemden birini al getir." dedi. Giden, geri geldiğinde, "Annem onları almak için sakladığını söylüyor." dedi. Hz. Ali, "Kişi kendi elinde bulunandan çok Allah'a itimat etmedikçe tam iman etmemiştir. Git, o paraların hepsini getir." dedi. Hz. Fatıma, bu sefer paraların tamamını yolladı. Hz. Ali hepsini dilenciye verdi.

Bu hadisenin üzerinden birkaç dakika geçmemişti ki bu-lundukları yere bir deve satıcısı geldi. Hz. Ali, ona devenin kaç para olduğunu sordu, yüz kırk dirhem olduğunu öğrenince,

"Paranı sonra almak üzere bana satar mısın?" dedi. Satıcı kabul etti ve devesini oraya bağlayıp gitti.

Biraz sonra birisi geldi ve devenin kime ait olduğunu sordu. Hz. Ali, kendisine ait olduğunu söyledi. Adam, "Satar mısın?" diye sorunca, Hz. Ali Efendimiz iki yüz dirheme adama sattı. Yüz kırk dirhemini deveyi satın aldığı adama verdikten sonra evine gitti. Biraz evvel altı dirhem aldığı Hz. Fatıma'ya, atmış dirhem verdi. O, hayretle, "Bu nedir?!" diye sordu. Hz. Ali: "Allah Teala'nın, Peygamberimiz (s.a.v) vasıtasıyla 'Kim (Allah'ın huzuruna) bir hayır ile gelirse, ona onun on misli verilir' (En'am/160) şeklindeki vaadinin neticesidir." buyurdu.

Efendimiz (s.a.u), "Cömertlik kökü cennette, dalları dünyada olan bir cennet ağacıdır.¹¹ buyurarak insan/ara cömertliği tavsiye ediyor, Hz. Ali Efendimiz de, bu hadise ile güven dersi veriyordu.

FAZLA VERENE

Hz. Osman Efendimiz, yüz deve yükü buğday kervanı ile Medine'ye dönmüştü. Halktan bazıları buğday yaklaştı ve buğdaydan satın almak istediler. O, "Ben onları daha fazla ücret veren birisine sattım." dedi. Şaşırılmışlardı. Şikayet için devrin hatif esine, Hz. Ebubekir Efendimize gittiler. "Siz Osman'ı yanlış anlamış olmalısınız." dedi ve kalkıp onlarla birlikte Hz. Osman'ın yanına geldi:

- Ya Osman, bu insanlar senin, "Daha fazla ücret veren birisine sattım." dediğini söylüyorlar, dedi.

- Evet, dedi Hz. Osman. Ben o buğdayları daha fazla ücret veren birisine, yani Allah'a sattım. Daha sonra fakirlere, ihtiyacı olanlara dağıttı. Mesele anlaşılmış oldu. Ebubekir Efendimiz, Osman hakkında yanılmamıştı .

Osman Efendimiz (r.a) öyle bir insandı ki, Peygamberimiz (s.a.v), onun fedakarlıkları karşısında takdirlerim ifade ediyor ve bir keresinde şöyle diyordu: "Bundan sonra yapacağı şeyler Osman'a zarar veremez." Ve islam o yüce omuzlarda yükseliyordu. Her Müslüman'ın o yüksek idrake ve ahlaka ihtiyacı var.

GİDECEĞİ YERE

Arifin birisi, bir zengine: "Malı mı, yoksa günahı mı daha çok seviyorsun?" diye sordu. Zengin: "Malımı seviyorum." dedi. "Doğru söylemiyorsun!" dedi arif... "Günahı ve vebalı daha çok seviyorsun ki ölürken beraberinde malı değil de onları götürüyorsun. Eğer, er isen, malı günahsız olarak beraberinde götürmeye çalış. Malını seviyorsan, onu kendinden önce Rabbinin yanına gönder ki, gittiğinde onları orada bulasın, işine yarasınlar."

Akıllı adam, hazırladığı erzakım yollarda bırakan değil, kalacağı yere gönderendir. Allah yoluna veren, malını dünya yolunda bırakmamış, götürmüş olur. Yoksa sadece günahım götürür.

HATEM-İ TADEN DAHA CÖMERT

Cömertliği meşhur Hatem-i Tai'ye :- Senden daha cömert bir kimse var mı acaba? diye sordular. O:

- Evet! var», dedi ve başından geçen bir hâdiseyi şöyle anlattı : Bir gün bir seferim zamanında bir gence misafir olmuştum. Genç, fakir bir kimse olmasına rağmen bana bir koyun kesip hazırlattı, önüme koyunun böbreği geldiğinde : «Ben kovunun böbreklerini çok severdim» dedim. Bir ara ev sahibi genç ortalıktan kayboldu. Biraz sonra baktım ki yedi koyunun yedisini de kesmiş böbreklerini hazırlamış, önüme getirdi.

Ben şaşkınlık içerisinde kalmıştım. Çünkü biliyordum ki, genç fakir bir kimse idi. «Niçin benim için, varın yoğun olan yedi koyunu kestir. Ben sana böyle yap demedim. Sadece koyun böbreğini sevdiğimi söyledim dediğimde; bana şu karşılığı verdi: Bana Tanrı misafiri gelmiş, hiç onun sevdiği bir şeyi ikram etmemem olur mu?» dedi.

Gencin bu misafirperverliğine hayran kalmıştım, gözlerim yaşardı... diye anlattı. Hatem-i Tai'ye ;

-Onun iyiliğine karşı sen ne yaptın? diye sordular. O :

-Derhal üçsüz deve, beş yüz koyun gönderdim, deyince...

-Demek ki sen ondan daha cömertmişsin, dediler.

Hatem-i Tai: - Hayır! o benden cömert, çünkü o bana nesi varsa ikram etti, bense ona sadece malımın bir kısmını gönderdim.